

वालचंद कला व विज्ञान महाविद्यालय (स्वायत्त), सोलापूर

सहाय्यक प्राध्यापक पदाच्या भरती परीक्षेसाठी

समाजशास्त्र विषयाचा व्यापक अभ्यासक्रम

व्यापक क्षेत्र	संक्षिप्त व्याप्ती / प्रमुख संकल्पना
1. समाजशास्त्रीय सिद्धांत व विचारवंत	अभिजात समाजशास्त्रीय परंपरा; संरचनात्मक-कार्यात्मकता व संरचनावाद; अर्थनिर्वचनात्मक, हर्मन्युटिक व आंतरक्रियावादी दृष्टिकोन; उत्तर-आधुनिकतावाद, उत्तर-संरचनावाद व उत्तर-वसाहतवाद; समकालीन समाजशास्त्रीय दृष्टिकोन; प्रमुख पाश्चात्य व भारतीय विचारवंत
2. संशोधन पद्धती व कार्यपद्धती	विज्ञानाचे तत्त्वज्ञान व ज्ञानमीमांसा; वैज्ञानिक पद्धती; वस्तुनिष्ठता व आत्मपरावर्तन; संशोधनातील नीतिशास्त्र व राजकारण; संशोधन आराखडा; तथ्य, संकल्पना, सिद्धांत, गृहीतक, संशोधन प्रश्न व उद्दिष्टे; संख्यात्मक व गुणात्मक पद्धती; मानववंशशास्त्रीय, सर्वेक्षण, ऐतिहासिक व तुलनात्मक पद्धती; नमुना निवड; माहिती संकलन; सांख्यिकीय विश्लेषण; अर्थनिर्वचन व अहवाल लेखन
3. मूलभूत समाजशास्त्रीय संकल्पना, संस्था व सामाजिक परिवर्तन	सामाजिक संरचना; संस्कृती; सामाजिक जाळे; दर्जा व भूमिका; ओळख; समुदाय व प्रवासी समुदाय; मूल्ये, संकेत व नियम; व्यक्तित्व, हॅबिटस व कर्तृत्व; सत्ता, अधिकार व नोकरशाही; विवाह, कुटुंब, नातेसंबंध, अर्थव्यवस्था, राजकारण, धर्म, शिक्षण, कायदा व प्रथा; सामाजिक स्तरीकरण; जात, वर्ग, लिंग, लैंगिकता, अपंगत्व, वंश, जमात व वांशिकता; सामाजिक परिवर्तन, आधुनिकीकरण, विकास, जागतिकीकरण व सामाजिक गतिशीलता
4. ग्रामीण, कृषी व नागरी समाज	ग्रामीण व शेतकरी समाज; जात-जमात संबंध; कृषी सामाजिक संरचना, जमीन व वर्गसंबंध; कृषी अर्थव्यवस्थेतील बदल, शेतकरी-विमुखता व स्थलांतर; शेतकरी चळवळी; नागरीकरण, नागरी जीवन व नागरी समाज; शहरे व महानगरे; उद्योग व सेवा क्षेत्र; झोपडपट्ट्या, शेजार व जातीय/वांशिक वस्त्या; मध्यमवर्ग व गेटेड समुदाय; नागरी चळवळी व हिंसा
5. राज्य, राजकारण, विकास व सामाजिक चळवळी	राज्य, राष्ट्र, जमात व सीमा; नोकरशाही; प्रशासन, सुशासन व विकास; सार्वजनिक धोरणे; राजकीय संस्कृती व तळागाळातील लोकशाही; कायदा व समाज; लिंग व विकास; भ्रष्टाचार; आंतरराष्ट्रीय विकास संस्था; राजकीय गट व दबावगट; जात, वांशिकता, लिंग, धर्म, प्रदेश व विचारसरणीवर आधारित चळवळी; नागरी समाज, नागरिकत्व, स्वयंसेवी संस्था, सामाजिक सक्रियता, नेतृत्व व आरक्षणाचे राजकारण
6. अर्थव्यवस्था, श्रम व समाज	देवाणघेवाण, भेट, भांडवल, श्रम व बाजार; उत्पादन पद्धती; मालमत्ता व मालमत्ता संबंध; राज्य व बाजार संबंध; कल्याणकारी राज्य व नवउदारमतवाद; आर्थिक विकासाचे प्रारूप; दारिद्र्य व वंचितता; कारखाना व औद्योगिक व्यवस्था; बदलते श्रमसंबंध; लिंग व श्रमप्रक्रिया; व्यवसाय व कुटुंब; डिजिटल अर्थव्यवस्था व ई-कॉमर्स; जागतिक कंपन्या; पर्यटन व उपभोग
7. पर्यावरण, परिसंस्था व समाज	सामाजिक व सांस्कृतिक पर्यावरणशास्त्र; तंत्रज्ञान, शेती व जैवविविधता; आदिवासी ज्ञानपद्धती व एथो-मेडिसिन; लिंग व पर्यावरण; वनधोरणे, आदिवासी व वंचितता; पर्यावरणीय न्याय व स्थलांतर; विकास, विस्थापन व पुनर्वसन; पाणी व सामाजिक बहिष्करण; आपत्ती व समुदाय प्रतिसाद; पर्यावरणीय प्रदूषण, सार्वजनिक आरोग्य व अपंगत्व; हवामान बदल व आंतरराष्ट्रीय धोरणे; पर्यावरणीय चळवळी
8. कुटुंब, विवाह, नातेसंबंध व लिंग	कुटुंब, विवाह व नातेसंबंधांचे सैद्धांतिक दृष्टिकोन; संरचनात्मक-कार्यात्मक व आघाडी/Alliance दृष्टिकोन; लिंगसंबंध व सत्तासंबंध; वारसा व उत्तराधिकार; लिंग, लैंगिकता व प्रजनन; बालक, युवक व वृद्ध; भावना व कुटुंब; कुटुंबाची उदयोन्मुख रूपे; बदलत्या विवाहपद्धती; काळजी व आधारव्यवस्था; कौटुंबिक कायदे; कौटुंबिक हिंसा, महिलाविरुद्ध गुन्हे व ऑनर किलिंग
9. विज्ञान, तंत्रज्ञान, माध्यमे व डिजिटल समाज	तंत्रज्ञानाचा इतिहास व विकास; काळ व अवकाशाच्या बदलत्या संकल्पना; प्रवाह व सीमा; आभासी समुदाय; मुद्रित, इलेक्ट्रॉनिक, दृश्य व सामाजिक माध्यमे; ई-गव्हर्नन्स व निरीक्षण समाज; तंत्रज्ञान व राजकीय प्रक्रिया; डिजिटल दरी व समावेशन; तंत्रज्ञान व कुटुंब; आरोग्य व अर्थव्यवस्थेतील तांत्रिक बदल; सायबर गुन्हे
10. संस्कृती, धर्म व प्रतीकात्मक परिवर्तन	चिन्हे व प्रतीके; विधी, श्रद्धा व प्रथा; बदलती भौतिक संस्कृती; नैतिक अर्थव्यवस्था; औपचारिक व अनौपचारिक शिक्षण; धार्मिक संघटना, भक्ती व अध्यात्म; धार्मिक प्रथांचे व्यापारीकरण; जातीय/धार्मिक सामुदायिकता व धर्मनिरपेक्षता; सांस्कृतिक ओळख व संघटन; संस्कृती व राजकारण; लिंग, शरीर व संस्कृती; कला व सौंदर्यशास्त्र; नीतिशास्त्र व नैतिकता; क्रीडा व संस्कृती; तीर्थयात्रा व धार्मिक पर्यटन; धर्म-अर्थव्यवस्था-पर्यावरण संबंध; नवधार्मिक चळवळी

Walchand College of Arts and Science (Autonomous), Solapur
W.H.Marg, Ashok Chowk, Solapur

**Broad Syllabus: For Recruitment Examination of Assistant Professor
in Sociology**

Broad Domain	Condensed Scope / Key Areas
1. Sociological Theory & Thinkers	Classical Sociological Traditions; Functionalism & Structuralism; Interpretative, Hermeneutic & Interactionist Approaches; Postmodernism, Post-structuralism & Post-colonialism; Contemporary Sociological Perspectives; Major Western & Indian Thinkers
2. Research Methodology & Methods	Philosophy of Science & Epistemology; Scientific Method; Objectivity & Reflexivity; Ethics & Politics of Research; Research Design; Concepts, Facts, Theory, Hypothesis, Questions & Objectives; Quantitative & Qualitative Methods; Ethnography, Survey, Historical & Comparative Methods; Sampling; Data Collection; Statistical Analysis; Interpretation & Report Writing
3. Basic Sociological Concepts, Institutions & Social Change	Social Structure, Culture, Network, Status–Role, Identity, Community & Diaspora; Values, Norms & Rules; Habitus, Agency, Personhood; Power, Authority & Bureaucracy; Marriage, Family, Kinship, Economy, Polity, Religion, Education, Law & Customs; Social Stratification, Caste, Class, Gender, Sexuality, Disability, Race, Tribe & Ethnicity; Social Change, Modernization, Development, Globalization & Mobility
4. Rural, Agrarian & Urban Society	Rural & Peasant Society; Caste–Tribe Relations; Agrarian Structure, Land & Class Relations; Agrarian Transformation, De-peasantization & Migration; Peasant Movements & Agrarian Unrest; Urbanism, Urbanization & Urbanity; Towns, Cities & Megacities; Industry & Services; Slums, Neighbourhoods & Ethnic Enclaves; Middle Class & Gated Communities; Urban Movements & Violence
5. State, Politics, Development & Social Movements	State, Nation, Tribe & Borders; Bureaucracy, Governance & Development; Public Policy; Political Culture & Grassroots Democracy; Law & Society; Gender & Development; Corruption; International Development Organizations; Political Factions & Pressure Groups; Caste, Ethnicity, Gender, Religion, Region & Ideology-based Movements; Civil Society, Citizenship, NGOs, Activism, Leadership & Reservation Politics
6. Economy, Labour & Society	Exchange, Gift, Capital, Labour & Markets; Modes of Production; Property Relations; State–Market Relations; Welfare & Neoliberalism; Economic Development; Poverty & Exclusion; Industry & Factory Systems; Changing Labour Relations; Gender & Labour; Business & Family; Digital Economy & E-commerce; Global Corporations; Tourism & Consumption
7. Environment, Ecology & Society	Social & Cultural Ecology; Technology, Agriculture & Biodiversity; Indigenous Knowledge & Ethno-medicine; Gender & Environment; Forest Policies, Adivasis & Exclusion; Ecological Degradation & Migration; Development, Displacement & Rehabilitation; Water & Social Exclusion; Disasters & Community Responses; Pollution, Health & Disability; Climate Change & International Policies;

	Environmental Movements
8. Family, Marriage, Kinship & Gender	Theories of Family, Marriage & Kinship; Structure-functional & Alliance Approaches; Gender Relations & Power; Inheritance & Succession; Sexuality & Reproduction; Children, Youth & Elderly; Emotions & Family; Emerging Family Forms; Changing Marriage Practices; Care & Support Systems; Family Laws; Domestic Violence, Crimes against Women & Honour Killing
9. Science, Technology, Media & Digital Society	History of Technology; Changing Time–Space Relations; Flows & Boundaries; Virtual Communities; Print, Electronic, Visual & Social Media; E-governance & Surveillance; Technology and Politics; Digital Divide & Inclusion; Technology and Family/Health/Food Systems; Cyber Crime
10. Culture, Religion & Symbolic Transformations	Signs & Symbols; Rituals, Beliefs & Practices; Material Culture; Moral Economy; Formal & Informal Education; Religion, Spirituality & Piety; Commodification; Communalism & Secularism; Cultural Identity & Mobilization; Culture & Politics; Gender, Body & Culture; Art & Aesthetics; Ethics & Morality; Sports; Pilgrimage & Religious Tourism; Religion–Economy–Environment Relations; New Religious Movements